

Makale tarihçesi: Alındı: 29 Temmuz 2023 Kabul edildi: 5 Kasım 2023

DOI: <https://doi.org/10.33182/gd.v10i2.870>

Mülteci Kadınların Erken Evlilik Deneyimleri¹

Melike Nur Aksoy² ve Simel Parlak³

Öz

Son zamanlarda dünya üzerinde etkili olan göç hareketliliği Türkiye'yi de etkilemiştir. Dünyayı ve Türkiye'yi etkisi altına alan göç sürecinin olası risklerinden etkilenen gruplardan biri de çocuklardır. Göç, çocuklar için birçok risk barındırabilmektedir. Göç sürecinde, erken evlilik bu risklerden biridir. Bu süreçte, mülteci kadınların erken evlilik deneyimlerinin araştırılmasının önem kazandığı ifade edilebilir. Bu sebeple araştırmada, Türkiye'ye göç eden erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci kadınların, göç bağlamında erken evlilik deneyimlerine dair görüşlerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Bu araştırmada yorumlayıcı fenomenolojik analiz kullanılmış ve 11 mülteci kadın ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemi ile seçilen katılımcılar, savaş nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, 18 yaş öncesi evlenmiş mülteci kadınlardan oluşmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanan verilerin analizinde yorumlayıcı fenomenolojik analiz kullanılmıştır. Bulgular evlilik kararı, evlilik süreci, göç etmenin yaşama etkisi ve bir mucize olarak dört ana tema altında toplanmıştır. Erken evlilik kararında ailenin belirleyiciliği ve erken evliliğin kültürel bir norm oluşu, evlilik sürecinde ailenin desteği ve erken evliliğe dair duyulan pişmanlık önemli bulgular arasında ifade edilebilmektedir. Bunun yanı sıra göç ile beraber dil bilmemenin getirdiği zorluklar da önemli bulgular arasında bulunmaktadır. Bu bulguların bir sonucu olarak göç sürecinde mülteci çocuklar arasında erken evliliği önlemek ve ülke çapında politikalar geliştirebilmek için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç; Çocuk; Mülteci çocuklar; Mülteci kadınlar; Erken evlilik

ABSTRACT IN ENGLISH

Early Marriage Experiences of Refugee Women

In recent years, there has been an increase in globally migration movements also affected Turkey. One of the those groups affected by the possible risks and violations of the migration process is children. The migration process enclose violations of rights and risks for children, one of which includes early marriage. It can be stated that early marriage experiences gain importance in the context of migration. The aim of this study is to analyze the experiences and perspectives of refugee women who have early marriages. With this intention, semi-structured interviews were conducted with 11 refugee women who had undergone early marriage in this research. The data was analyzed through interpretive phenomenological analysis based on the interviews conducted with participants selected through criterion sampling and snowball sampling method. The data was compiled under four overarching categories: marriage decision, marriage process, the impact of emigration on life and the potential designation of a miraculous occurrence. The dominance of having families marriage decisions for refugee women who have entered into an early marriage and the fact that early marriage has become a cultural norm can be expressed as important findings. In addition, the difficulties brought about by not knowing the language among the important findings. As a result of these findings, suggestions have been

¹ Bu çalışma, 31 Ağustos- 1 Eylül 2023 tarihleri arasında düzenlenen 14. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Melike Nur Aksoy, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, İstanbul, Türkiye. E-mail: melikenuraksoy@outlook.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6730-1610>

³ Doç.Dr. Simel Parlak, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, İstanbul, Türkiye. E-mail: simelparlak@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8651-2693>

made to prevent early marriage among refugee children in the migration process and to develop policies throughout the country.

Keywords: Migration; Child; Refugee children; Refugee women; Early marriage

Giriş

İnsanlık tarihinin en eski dönemlerinden beri süregelen göç; insanların ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel sebeplerden dolayı buldukları yerden başka bir yere hareket ettikleri evrensel bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012). Bir mekan değiştirme süreci olarak göç kavramı; sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketleridir. Bu nüfus hareketleri iç göç ve dış göç olarak ikiye ayrılmaktadır. İç göçler ülke içerisinde, dış göçler ise uzun süre çalışmak ve yerleşmek için bir ülkeden diğerine gerçekleşen göçlerdir (Özer, 2004). Kişinin vatandaşı olduğu ülkeden diğerine; ırkı, dini, siyasi görüşü ve bir sosyal gruba mensubiyeti yüzünden zulüm korkusu nedeniyle göç etmesi durumunda göç eden kişi mülteci olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2013).⁴

Göç süreci, göç edilen toplumu etkilemekle beraber göç edeni de etkilemektedir. Göç sürecinden ve göçün olası sosyal sonuçlarından en çok çocuklar etkilenmektedir (Ereş,2014). Dünyada yaklaşık 50 milyon çocuk göç etmiştir (UNICEF, 2016). Türkiye'ye de ise mülteci sayısının artmakta olduğu gözlenmektedir. Bu artış ile beraber Türkiye, göç veren ülke konumundan göç alan ülke konumuna geçmiştir (Sirkeci ve Yüceşahin, 2014). Göç İdaresi Başkanlığı'nın (2023) yayınlamış olduğu veriler itibarıyla Türkiye'de yaklaşık 3,4 milyon Suriyeli mülteci bulunmaktadır (Mülteciler Derneği, 2023; İçişleri Bakanlığı, 2023). Göç idaresi Başkanlığı'nın (2023) yayınlamış olduğu yaş aralığı tablosuna bakıldığında ise Türkiye'ye göç etmiş 3,4 milyon Suriyeli mülteci içerisindeki mülteci çocuk sayısının yaklaşık 2 milyon olduğu ifade edilmektedir.

Düzensiz göç süreci içinde yer almak çocuklar için sağlık, barınma ve eğitim gibi temel hizmet ve olanaklardan mahrum kalmak anlamını taşımaktadır. Bu süreçte çocuklar eğitim ve sağlık olanaklarından yararlanamamanın yanı sıra en temel hakları olan oyun oynama hakkından dahi mahrum kalabilmektedirler (Çakırer-Özservet ve Sirkeci, 2016). Göç sürecinde mülteci çocukların karşılaştığı diğer hak ihlallerinden biri de erken evlilik sorunudur (Sarvan ve Efe, 2020). Dorman'ın (2014) araştırmasına göre erken yaşta evlilik Türkiye'de yaşayan Suriyeli mülteci kızlar arasında Suriye'de yaşayan kızlardan daha yaygındır.

Çocuk evliliği kavramı, uluslararası belgeler kapsamında on sekiz yaşının altında yapılan evlilikler olarak tanımlanmaktadır. Burada çocuk evliliği olgusundaki evlilik kelimesi ile kast edilen hukuki değil sosyolojik bir açıklamadır (Çakmak, 2009). Çocuk evliliği kavramının yanı sıra uluslararası belgeler kapsamında erken evlilik kavramı da kullanılmaktadır. Erken evlilik, ruhsal ve fiziksel gelişimini tamamlamamış, 18 yaş altında evlendirilen bireylerin evliliklerini ifade etmektedir. Uluslararası belgeler bilinçli rıza olmaması sebebiyle evliliği 'erken ve zorla evlilik' biçiminde de açıklamaktadır. 18 yaş altında evlendirilen kız çocuklarını ise 'çocuk gelin' olarak tanımlamaktadır (Şenol ve Dinç, 2016). Bu çalışmada ise çocuk evliliği kavramı yerine

⁴ Mülteci kavramı ile sığınmacı kavramı, hukuksal olarak birbirinden farklı iki kavramdır. Sığınmacı, mültecilik statüsüne yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi olarak tanımlanmaktadır (IOM,2013). Çalışmanın konusu açısından iki kavram da benzer anlamlar ifade etmektedir. Bu çalışmada ise iki kavram arasında bir ayrım yapılmamış, daha yaygın kullanılması sebebiyle mülteci kavramı tercih edilmiştir.

erken evlilik kavramı tercih edilmiş, yetişkin dünyasına ait olduğunu düşünülen evlilik olgusu ile çocuk kavramı bir arada kullanılmamıştır.

Dünyada on sekiz yaşına gelmeden evlenen yedi yüz milyona aşkın sayıda çocuk bulunmaktadır; bu çocukların üçte birinden fazlası ise evlendiğinde on beş yaşından küçük olmaktadır (UNİCEF, 2016). AFAD'ın (2014) verilerine göre 15-18 yaş aralığındaki Suriyeli çocuklar arasında evli olanların oranının yüzde on dört olduğu dolayısıyla 15-18 yaş grubundaki her yüz çocuktan on beşinin evli olduğu belirtilmektedir.

Erken evliliklerinin gerçekleştirilmesinde çeşitli sebepler olmakla beraber bu sebepler arasında aile içi baskı, geleneksel kabuller, doğal afetler, savaşlar, düşük eğitim düzeyi, toplum baskısı (bahtın kapanır, evde kalırsın gibi ifadeler), kültürel ve ekonomik sebepler yer almaktadır (Aktepe ve Atay, 2017). Bu sebepler arasında en fazla öne çıkan sebep sosyoekonomik gerekçelerdir. Refah düzeyi ile evlenme yaşı arasında doğru orantı bulunmaktadır. Ekonomik düzeyin düşüklüğünün yanı sıra erken yaşta gerçekleştirilen evliliklerde ebeveynlerin ve çocukların eğitim seviyesi düşüktüğü erken evliliğin oransal olarak arttığı da bildirilmektedir (Soylu ve Ayaz, 2013). AFAD'ın (2014) verilerine göre eğitim seviyesi arttıkça evlenme oranının azaldığı ifade edilmektedir.

Eğitim seviyesi ve evlilik yaşına dair çalışmalar, eğitim seviyesi yükseldikçe evlenme yaşında artış olduğunu ifade etmektedir. Eğitim almamış bireylerin %92'sinin evlenme yaşı 24 yaşın altındadır. Yükseköğrenim mezunlarının %61'nin ise evlenme yaşı 25 yaşın üzerindedir. Lisansüstü seviyesinde evlenme yaşı daha da artmaktadır (TAYA, 2013). Erken yaşta gerçekleştirilen evlilikler, kız çocuklarını erkek çocuklarına oranla daha çok etkilemektedir. Evlenme yaşı cinsiyet dağılımına göre incelendiğinde kızların erkeklere oranla daha erken evlendiği görülmektedir. On sekiz yaşından önce evlenen kızların oranı %24,2 iken erkeklerin oranı %4,4 olarak ifade edilmektedir. Her iki cinsiyette de en önemli evlenmeyi erteleme sebebi ise eğitim hayatına önceliklendirmektir (TUİK, 2021).

Erken evlilik çocuğun; sağlık, eğitim, mesleki ve kişisel gelişim haklarından mahrum kalmasıyla sonuçlanmaktadır (Boran ve ark. 2013; Şen ve Kavlak, 2011). Ayaz ve Soylu (2012) erken evlilik sonucunda çocukların çoğunun okulu bıraktığını, erken evlilik sonucunda çocuğun eğitim hayatının sona erdiğini bildirmektedir. Erken evlilik ile çocuğun eğitim hayatının yanında sağlık durumu da etkilenmektedir. Erken evlilik ile beraber kız çocukları erken yaşta hamileliğin getirmiş olduğu olası sağlık risklerinden etkilenmektedir. Erken evlilikle beraber çocuğun sosyal kimliği de etkilenmektedir. Evliliğin sonucunda çocuk gelinin kimliği annelik ve ev işleriyle sınırlanmaktadır. Bununla beraber çocuğun kariyer ve mesleki gelişiminin engellenmesi, okul hayatını yarıda kalması gibi yaşamını temelden etkileyen durumlar da ortaya çıkmaktadır (Çakmak, 2009).

Erken yaşta gerçekleştirilen evlilik olgularının eğitim hayatının yanı sıra çocuğun ruh sağlığına da etkileri bulunmaktadır. Erken evlilik olgularının değerlendirilmesi sonucunda, erken evlilik gerçekleştirmiş çocukların %45,8'inde evlendirilme sonrasında en az bir ruhsal bozukluğun geliştiği ifade edilmektedir. Olguların ruhsal değerlendirilmesinde erken evlilik sonrasında; majör depresif bozukluk, uyum bozukluğu, komorbidite ruhsal bozukluklar gözlenmektedir. Bu ruhsal bozuklukların gelişiminde birçok sebep olduğu düşünülmektedir. Erken evlilik ile çocuk; ev yaşamı, aile ve çocuk gibi sorumlulukları üstlenebilmektedir. Erken evliliğin sorumluluklarıyla beraber ebeveynlerinden, akranlarından kopan çocuk, düşük sosyal destekle karşılaşmaktadır. Bunun yanı sıra çocuğun evlendirildiği kişi ve evlendirildiği kişinin ailesi ile

yaşanılan çatışmalardan dolayı da bazı ruhsal bozuklukların geliştiği düşünülmektedir (Soylu ve Ayaz, 2013).

Suriyeli mülteci kadınların erken evliliğe dair görüşlerinin incelendiği çalışmada, Suriyeli kadınlar toplum geleneklerinin, savaşın olası etkilerinin ve kızların bir düzenlerinin olma isteğinin erken evlilik ile karşılık bulduğunu düşünmektedirler (Yakıt-Ak ve Aslan, 2020). Bununla birlikte erken evliliğe maruz kalan mülteci çocuklar para karşılığında evlendirilebilmekte, cinsel sömürüye ve çocuk gebeliği riskine açık olabilmektedir. Dolayısıyla erken evliliğe maruz kalan çocukların sağlık ve eğitim hakları da ihlal edilmektedir (Ataüsü-Topçuoğlu, 2014). Erken evlilik gerçekleştirmiş Türk ve Suriyeli kadınlarla yapılan çalışmada, erken evliliğin Suriyeli kadınların %12,8'inin eğitimini etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır (Çelik ve Karasu, 2022). Lübnan'da Suriyeli mülteci kadınlarla yapılan çalışmada da mülteci kadınlar erken evlilik sonucunda eğitimlerinin yarıda kaldığını ifade etmektedirler (Mourtada, Schlecht & DeJong, 2017). Erken yaşta evlenen Suriyeli kadınlar, çocukların erken evlendirilmesinden eğitimlerine devam etmelerinin gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar (Yakıt-Ak ve Aslan, 2020).

Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteci kadınların evlilik süreçlerinin göç deneyimleriyle beraber değerlendirilmesinin ayırıcı olabileceği ifade edilebilir. Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteci kadınların evliliklerini, diğer mülteci evliliklerinden ayıran önemli faktörlerden biri de göç sürecidir. Suriyeli mülteci kadınların evlilikleri savaş şartlarına dayanan zorunlu bir göç süreci olması sebebiyle diğer mülteci evliliklerinden ayrılabilir. Bununla beraber Türkiye'de Suriyeli mülteciler arasında resmi olmayan evlilik, kuma evliliği ve erken yaşta evlilik gibi durumlar görülebilmektedir (Gönül, 2020). Savaşta yakınlarını, ailesini, eşini kaybetmiş Suriyeli kadınlar göç ettikleri ülkede erken yaşta evliliği, ikinci, üçüncü eş olmayı bir çözüm olarak görebilmektedir. Bununla beraber Suriyeli mültecilerin yoğun yaşadıkları yerleşim yerlerinde artan boşanmalar, erken yaşta evlilikler ve çoklu evliliklerin yerel halkın geleneksel yaşamını da etkilediği görülmektedir. Çoklu evliliklerin yanı sıra Suriyeli kadınların uyum sürecinde karşılaşabileceği olası sorunlar arasında; dil engeli, ulaşılabilir eğitim, psikolojik problemler, istismar ve ekonomik sorunlar da bulunmaktadır. Uyum sürecinde karşılaşılan bu problemlerle ve toplumsal yargılarla mücadele etme becerisi ile eğitim arasında da doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Uyum sürecinde de mülteci kadınlar için eğitimin önemi, yadsınamaz bir gerçektir (Aydın-Yılmaz, 2019).

Sonuç olarak Dünyayı ve Türkiye'yi etkisi altına alan göç hareketliliğinin barındırdığı risklerden, mülteci çocuk ve kadınların etkilendiği düşünülmektedir (Ereş, 2014). Bu risklerden biri de erken evliliklerdir (Gönül, 2020; Sarvan ve Efe, 2020; Aydın-Yılmaz, 2019; Dorman, 2014). Bu nedenle Türkiye'ye göç etmiş mülteci kadınların, göç bağlamında erken evlilik deneyimlerinin değerlendirilmesinin önem kazandığı ifade edilebilir. Bu açıklamalar ışığında; bu çalışmada da erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci kadınların, göç bağlamında erken evliliğe yönelik algılarını ve yaşantılarını anlamlandırmak amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada fenomenolojik yaklaşımlardan biri olan yorumlayıcı fenomenolojik araştırma kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, kişilerin fenomen ve kavramla ilgili olarak yaşam deneyimlerine odaklanırken aynı zamanda bireysel deneyimleri evrensel bir nitelikte açıklamaktadır. Yorumlayıcı fenomenolojik çalışmada, araştırmacı söz konusu olan yaşam

deneyiminin doğası üzerine derinlemesine düşündüğü; konu olan fenomeni betimlediği ve yaşam deneyimlerine ilişkin anlamlar çıkardığı bir süreçtir (Creswell, 2013). Araştırmada, Türkiye'ye göç etmiş Suriyeli mülteci kadınların göç sürecinde erken evlilik deneyimlerine dair algı ve deneyimleri aydınlatılmaya çalışılmış ve katılımcılarda ortak olarak görülen temel yapıların ortaya çıkarılmasına odaklanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu İstanbul ve Gaziantep'te yaşayan Suriyeli mülteci kadınlardan oluşmaktadır. Suriyeli mülteci kadınların bir kısmı ile İstanbul'da yüz yüze görüşülmüş olup bir kısmı ile telefonda görüşülmüştür. Çalışma grubundaki mülteci kadınların altısı göç sonrası Türkiye'de evlenmiş olup beşi göç öncesi Suriye'de evlenmiştir. Araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden olan kartopu ve ölçüt örneklem ile veri toplanmıştır. Creswell (2013) çalışma grubunun büyüklüğünü 5 ile 25 kişi aralığında olması gerektiğini önermektedir. Bu bilgiye dayanarak araştırmada 11 kişiye ulaşılmıştır. Örneklem yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemi ile seçilen katılımcılar, savaş nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, 18 yaş öncesi evlenmiş mülteci kadınlardan oluşmuştur. Araştırmada ölçütleri karşılayacağı düşünülen katılımcılara, katılımcıların tavsiyesi ve akranlarının yönlendirmesi ile ulaşılmıştır. Katılımcıların özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların özellikleri

Kod	Yaş	Eğitim durumu	Meslek	Medeni durumu	Evlilik yaşı	Çocuk sayısı	Göç edilen ülke	Göç nedeni
K1	19	Ortaokul mezunu lise terk	Ev Hanımı	Evli	17	Yok	Suriye	Savaş
K2	23	Ortaokul	Ev Hanımı	Evli	15	3	Suriye	Savaş
K3	25	7.sınıf terk	Ev Hanımı	Evli	14	5	Suriye	Savaş
K4	17	6.sınıf terk	Ev Hanımı	Evli	14	3	Suriye	Savaş
K5	16	Okula gitmemiş	Ev Hanımı	Evli	15	Yok	Suriye	Savaş
K6	33	Ortaokul	Ev Hanımı	Evli	15	7	Suriye	Savaş
K7	40	1.Sınıf terk	Ev Hanımı	Evli	16	4	Suriye	Savaş
K8	44	Okula gitmemiş	Ev Hanımı	Evli	17	9	Suriye	Savaş
K9	55	Okula gitmemiş	Ev Hanımı	Eşi vefat etmiş	16	12	Suriye	Savaş
K10	21	Ortaokul	Ev Hanımı	Evli	17	3	Suriye	Savaş
K11	22	Üniversite 1.sınıf	Ev Hanımı	Evli	17	Yok	Suriye	Savaş

Verilerin Toplanması

Fenomenolojide veri toplama süreci, fenomeni deneyimleyen bireylerle yapılan derinlemesine görüşmelerle yürütülmektedir (Creswell, 2013). Araştırmada nitel araştırmadaki görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme türü kullanılmıştır. Yorumlayıcı fenomenolojik analizde görüşme soruları, doğrudan yaşanmış deneyimin tüm görünümünü hedef almaktadır. Görüşmeler bizzat birinci yazar tarafından, katılımcılara uygun yer ve zamanda yapılmış ayrıca katılımcılardan görüşmeleri ses kayıt cihazına almak için izin istenmiştir. Yüz yüze ve telefon aracılığıyla yapılan görüşmelerde katılımcılara bilgilendirilmiş onam verilmiş ve araştırmaya katılmaya gönüllü olduklarına dair onay alınmıştır. Görüşmeler ortalama 20 dakika sürmüştür. Görüşmeler Türkçe dilinde yapılmıştır. Gerekli yerlerde çevirmenden destek alınmıştır. Görüşmede öncelikli olarak yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, meslek, medeni

durum, evlilik yaşı, çocuk sayısına ilişkin demografik bilgiler alınmıştır. Sonrasında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşmeye geçilmiştir. Literatüre dayanarak hazırlanan görüşme sorularına ilişkin temel soru örnekleri şunlardır: “Evlilik kararını nasıl aldınız? Göç süreci evliliğinizi, yaşam rollerinizi nasıl etkiledi? Bu gece, siz uyurken, yaşamınızda bir şeylerin değiştiğini ve şu anki evlilik sürecinizin olmadığını hayal edin. Sabah uyandığınızda yaşamınızda nasıl bir değişim olurdu? Uyandığınızda nelerin değiştiğini fark ederdiniz?”

Nitel araştırmalarda araştırmacı tarafından elde edilen sonuçlar ve katılımcı ifadelerinin uyumunu ifade eden inandırıcılık (Yıldırım ve Şimşek, 2011) basamağı için araştırma süresince katılımcılarla uzun süreli etkileşim sağlanmıştır. Araştırmanın geçerliliğini artırmak amacıyla katılımcıların doğrudan alıntılarına yer verilmiştir. Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak amacıyla veriler benzer süreçlerle toplanmış, verilerin kodlanmasında tutarlılık sağlanmış, verilerin sonuçlarla ilişkisi kurulmuştur. Dış güvenilirliği sağlamak amacıyla da her iki araştırmacının araştırmada ulaşılan yargı, yorum ve önerileri ham verilerle karşılaştırılıp teyit edilmiş (Yıldırım ve Şimşek, 2011) ve uzlaşması gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Yürütülen araştırmada da ses kayıt cihazındaki görüşme kayıtları bizzat birinci ve ikinci araştırmacı tarafından bire bir yazıya geçirilmiştir. Verilerin analiz edilme sürecinde ise yorumlayıcı fenomenoloji analiz aşamaları izlenmiştir. Analizin ilk aşamasında kayıtlar bizzat birinci ve ikinci araştırmacı tarafından metne dönüştürülmüş ve oluşturulan metnin okunması ve tekrar okunması yapılmış ve geniş kapsamlı notlar alınmıştır. Bir sonraki aşamada ise alınan notlardan yola çıkılarak her bir katılımcıya ait temalar oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından ayrı ayrı oluşturulan kodlar ve temalar birbirleriyle karşılaştırılarak fikir birliğine varılana kadar tartışılmıştır. Daha sonra araştırma ekibi transkriptlerdeki alt temaları kavramsal benzerliklerine göre ilişkilendirerek ana temaları oluşturmuştur (Smith vd., 2009).

Bulgular

Çalışmada “*Evlilik kararı, Evlilik süreci, Göç etmenin yaşama etkisi, Bir mucize olsaydı*” olmak üzere toplam dört ana temaya ulaşılmıştır. Her bir ana temanın altında şu alt temalara ulaşılmıştır. Evlilik kararı ana teması altında *ailelerin belirleyiciliği* ve *kültürün etkisi* olmak üzere iki alt tema, Evlilik süreci ana teması *aile desteği* ve *pişmanlık* olmak üzere iki alt tema, Göç etmenin yaşama etkisi ana teması *dili bilmemenin getirdiği zorluklar, değişim yok, geride kalanlara ilişkin özlem* olmak üzere üç alt tema, Bir mucize olsaydı ana teması *değişim isteği* ve *evliliğe devam etme isteği* olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır.

Evlilik Kararı

Evlilik kararı ana teması ailelerin belirleyiciliği ve kültürün etkisi olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır. Evliliklerin akrabalar veya yakın çevre ile yapıldığı görülmektedir. Ailenin evine gelen görücünün genelinde kaynananın kızı görüp değerlendirdikten sonra eş adaylarının birbirini gördüğü aile büyükleri ve babanın evlilik kararında son söze sahip olduğu ve kültürel açıdan kız çocuklarının erken evlenmesinin kabul edilen bir norm olduğu görülmektedir.

Ailelerin belirleyiciliği “Karar verdiler evlendim”. Bu alt tema babanın karar vermesi, akrabalık ilişkileri kodlarından oluşmaktadır. Katılımcıların evlendikleri kişilerin akrabaları olduğu ve akrabalık ilişkileri çerçevesinde kararların alındığı görülmektedir. Akrabaların gelin

adayının evine gittiği onu görüp değerlendirdiği ve ailelerin onayı ile evlilik kararının verildiğini K7 şu sözlerle ifade etmektedir.

“Akrabamızdı. Geldiler, birbirimizi gördük. Dört gün kaldılar. Ondan sonra evlenmeyi kabul ettim. Sevgi yok.” K7

K1 okulu bırakıp evlilikte ondan beklenen sorumlulukları öğrendiğini ve ilk olarak kaynanasının kendisini değerlendirip beğendiğini ardından eşinin kendisini görüp beğendiğini böylece evlilik kararının alındığını şu sözlerle ifade etmektedir.

“Önceden okul okuyordum. Sonra okulu bıraktım. Ev hanımlığı nasıl oluyor; temizliği nasıl yapıyorlar, çamaşır nasıl yıkıyorlar, yemek nasıl yapıyorlar? Kaynanam geldi beni gördü. Eşim de geldi ve beni gördü.” K1

K6 ise evlilik kararını babasının verdiğini ve kendi söz hakkı olmadığını *“Babam karar verdi ve ben de evlendim.”* sözüyle ifade etmiştir.

Kültürün etkisi “Bizim orda kızlar erken evlenir”. Bu alt tema değişim yok, kültür, sevdiğ evlendik kodlarından oluşmaktadır. Kızların çocukluktan itibaren evlenme ve çocuk sahibi olma hayaliyle büyütüldüğünü ve erken evlenmeye teşvik edildiğini ve Suriye’den Türkiye’ye göç etmiş olsalarda bu kültürel normun değişmediğini K3 ve K5 şu sözlerle belirtmiştir.

“Suriye’de böyle çok küçük evleniyoruz. Burada da, Türkiye’de de aynı devam ediyor. Biz böyle büyüdük. Her kız evlenmek, çocuk sahibi olmak üzerine bayal kurarak büyütülüyor.” K3

“Göçten önce veya sonra değişmiyor; aynı. Zaten bizde kız erken evleniyor.” “Amcamın oğlu geldi, sordu. Ben de kabul ettim.” K5

Dışarıda birbirini gördüğünü ve birbirlerini sevdiğleri için evlenmeye karar verdiklerini söyleyen yalnız iki katılımcı bulunmaktadır (K8 ve K10). K10 bunu şu sözlerle ifade etmiştir.

“Dışarda birbirimizi gördük ve birbirimizi sevdik. Geldiler, istediler ve evlendik.” K10

Evlilik Süreci

Evlilik süreci ana teması aile desteği ve pişmanlık olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır. Evliliğe erken yaşta aileleri tarafından hazırlanan ve çocukluktan itibaren evlilik ve çocuk yapmaya teşvik edilen ve buna yönelik hayaller kuran katılımcılar evliliğin başlangıç sürecinde zorlansalar da zaman ilerledikçe ailenin ve akraba evliliğinin getirdiği yakın desteği ile uyum sağladıklarını ancak eşleri aralarındaki yaş farkı ve erken evliliğinin kendilerini zorladığını belirtmişlerdir.

Aile desteği. Aile desteği alt teması evlilikle ilgili bilgi, akraba evliliği olmasının getirdiği tanıdıklık hissi kodlarından oluşmaktadır. Evlilik öncesi aileleri tarafından bilgilendirildiklerini, çocukluktan itibaren evlilikle ilgili teşvik edildiklerini ve hazırlandıklarını K1 şu sözlerle ifade etmiştir.

“Çok zor gelmedi bana. Çünkü ailem evlenmeden önce bana evde evlilikten sonra kocamla nasıl konuşmak istiyorum neler yapacağım bana anlattılar. Buraya geldim çok kolay oldu. Kötü gelmedi bana.” K1

Yakın çevre veya akraba evliliği nedeniyle gelin gittikleri evde yabancılaşma çekmediklerini, evin sorumluluğunu üstlenme ve kendilerini artık gelin gittikleri evin kızı olarak gördüklerini

belirtmektedirler. Amcasının oğluyla evlenen K4 tanıdığı ve bildiği bir aile ve eve gelin gitmenin onun için farklılık yaratmadığını şu sözlerle ifade etmektedir.

“Bana çok zor gelmiyor. Çok fark etmiyor. Çünkü amcamın evinde yaşıyorum.” K4

Pişmanlık. Bu alt tema yanlış karar, ileri yaşta evlenmeyi isteme, evliliğe uyum sağlamada zorluk kodlarından oluşmaktadır. Erken evlendiği için(15 yaşında) pişmanlık duyan K6 eşinin kendisinden 10 yaş büyük olduğunu ve ilk başta evliliğe uyumda zorluk yaşadığını zamanla alıştığını şu sözlerle ifade etmektedir.

“Erken evlenmeyle yanlış bir karar verdim. En uygun yaş yirmi yaştı ve belki daha da ileri bir yaşta. Pişman oldum çok erken evlendiğim için.” K6“Çok zorluk yaşadım. Eşim 10 yaş daha büyük olduğu için zorluklar yaşadığım oldu. Eşim de biliyordu zaten çok küçük olduğumu. Başlarda zorlandım. Sonra yavaş yavaş alıştım.” K6

Erken evlilik yerine evlenmemeyi, olgunlaştığı bir yaşta evlenmeyi, okulunu tamamlama ve bir iş sahibi olma isteğini ve hissettiği pişmanlığı K10 şu sözlerle ifade etmektedir.

“Okurdum. Hiç evlenmiyorum. İlk olarak memleketime dönüp okulumu tamamlıyorum. Bir iş bakıp, buluyorum. Daha sonra 35 yaşlarımda evleniyorum.” K10

Göç Etmenin Yaşama Etkisi

Göç etmenin yaşama etkisi ana teması dili bilmemenin getirdiği zorluklar, değişim yok, geride kalanlara ilişkin özlem olmak üzere üç alt temadan oluşmaktadır. Savaştan kaçamayan ve orda kalan aile üyelerine yönelik özlem ve Türkçeyi bilmemenin getirdiği sosyal yaşama ilişkin zorluklardan bahseden katılımcılar bir yandan da yaşamalarında büyük bir değişikliğin olmadığını burada da Suriyelilerin yerleştiği bölgelere yerleştiklerini ve aynı rutini burada oluşturduklarını belirtmişlerdir. Benzer toplumsal normlarla kadınların yaşamlarının evle sınırlı olduğu dikkat çekmektedir.

Dili bilmemenin getirdiği zorluklar. Bu alt tema izolasyon, yabancı hissetme, çözüm arama kodlarından oluşmaktadır. Savaş nedeniyle göç eden katılımcılar her şeyin kendilerine yabancı geldiğini dili bilmemenin kendilerini zorladığını belirtmiştir. Bir süre dil bariyeri nedeniyle yaşamdan çekildiğini ve okula giderek dil bariyerini aştığını K1 şu sözlerle ifade etmektedir.

“Suriye’den dokuz yaşında buraya geldim. Hiçbir şey anlamıyorum bilmiyorum. Biraz kötü oldu insanlarla konuşmak için çok zor geldi bana iki yıl. Babama insanlar benimle gelip konuşuyorlar ben anlamıyorum insanları anlamak için okula gitmek istiyordum dedim. Babam da tamam okula gidebilirsin dedi. Okula gittim insanlarla konuşmak için...” K1

Değişim yok. Bu alt tema evle sınırlandırılmış bir yaşam, benzer rutinleri Türkiye’de yeniden kurma kodlarından oluşmaktadır. Yaşamlarında değişen bir yan olmadığını Suriye’de evle sınırlı bir yaşamlarının olduğunu Türkiye’de benzer rutini kurduklarını K2 ve K6 şu sözlerle ifade etmektedir.

“Evlendiğim zaman buraya geldim. Türkiye güzel bir yer ve burayı sevdim. Burada da aynı Suriye’deki gibi evde oturuyorum ve dışarı çıkmıyorum.” K2

“Her zaman evde duruyorum; çok önemli bir şey olmadığı sürece dışarı çıkmıyorum. İşe gitmiyorum. Suriye’de de böyleydi. Suriye’de dışarı çıkmıyorduk. Suriye’de çarşaflydım burada böyle (elbise ile) çıkabiliyorum. Suriye’de eşim beni kaynanama gönderiyordu eve geliyordum.

Kaynanamın evine gidip tekrar evi geliyordum Suriye’de. Evden kaynanaya kaynanadan eve. Burası daha iyi, evden kendim çıkıyorum. Markete bir şey lazımsa kendim gidebiliyorum. Suriye’de eşimle dışarı çıkabiliyordum sadece.” K6

Geride kalanlara ilişkin özlem. Bu alt tema Suriyelilere yönelik düşmanlık, Suriye’ye özlem, ailelere özlem kodlarından oluşmaktadır. K6, K9 ve K11 Türkiye’ye alışmakta zorluk çektiklerini memleketlerinde refah düzeylerinin daha iyi olduğunu, bunlara ilişkin kaybın getirdiği derin üzüntüyü, Türkiye’de karşılaştıkları Suriyelilere yönelik istenmeme durumunun yarattığı tedirginliği K9 ve K11 şu sözlerle ifade etmektedir.

“Çok şey değişti. Suriye’de daha güzeldi. Suriye’de arabalarımız çoktu. Evlerimiz çoktu. Şimdi çıkıyoruz İbrahim abi (üst kat komşusu) bağırıyor. Suriye’de daha çok eşyamız vardı. Orası bizim memleketimiz. Orada daha rabattık. Şimdi burada komşu rabatsız ediyor. Türkler biraz Suriyelileri seviyor. Ama üst kat komşu Suriyelileri (bizi) sevmiyor, bizi rabatsız ediyor. Bu durumdan biraz rabatsızım.” K9

“Hayatımı yüzde elli etkiledi. Eşimin ailesi burada olmadığı için eşim güçlük çekiyor, zorlanıyor. Ailesi ile beraber olmak istiyor. Ama ailesi ile olmadığı için bazen psikolojik olarak zor dönemlerden geçiyoruz. Bu yüzden buraya yerleşmek, buraya göç etmek zordu.” K11

Bir Mucize Olsaydı

Bir mucize olsaydı ana teması değişim isteği ve evliliğe devam etme isteği olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır. Evlilikle yaşam standartlarının iyileştiğini söyleyen (K11) katılımcılar (K11, K4, K3) olduğu gibi bütün diğer katılımcılar erken evliliğin getirdiği kayıp ve zorluklardan kaynaklı bir mucize olsaydı ve geçmişe dönselerdi evliliği daha olgunlaştıkları bir yaşta gerçekleştirmek istediğini belirtmişlerdir.

Değişim isteği. Bu alt tema okula devam etme isteği, evliliği devam ettirmek istememe, çalışmak isteme kodlarından oluşmaktadır. K1, K2, K5, K6, K7, K8, K9 ve K10 yaşamlarını değiştirmek istediklerini evliliklerini devam ettirmek istemeyeceklerini önceliklerinin okumak ve bir iş sahibi olmak olacağını belirtmişlerdir. K6 bunu şu sözlerle ifade etmiştir.

“İlk değişen şey yirmi yaşında evlenirdim. İkinci olarak değişen okula devam ederdim. Üçüncüsü üç tane çocuk yapardım. Yedi çocuğumun olmasıyla zorlanıyorum ve kafam kaldırmıyor hiç.” K6

K7 erken yaşta evlilikten ise olgun bir yaşta evlenmeyi isteyeceğini ve okula gidip bir iş sahibi olma isteğini şu sözlerle ifade etmiştir.

“Çalışırdım. Mesela bir öğretmen olurdu. Daha büyük bir yaşta evlenirdim.” K7

Evliliğe devam etme isteği. Bu alt tema eşe yönelik sevgi, hayallerini gerçekleştirmiş olmak kodlarından oluşmaktadır. K3 eşine yönelik sevgisini ve evlilik kararından duyduğu memnuniyeti “Eşimi çok seviyorum, aynı olurdu.” K3 sözleriyle ifade etmiştir.

Hayalini gerçekleştirdiğini söyleyen K4 ise evlilik kararından duyduğu memnuniyeti şu sözlerle ifade etmiştir. “Aynı durumum hiçbir şey değişmiyor. Hayalim zaten evlilik yapmak ve çocuk sahibi olmak. Bir şey değişmiyor.” K4

Tartışma

Göç; sosyal, ekonomik ve kültürel olarak toplum yapısını etkileyen bir mekân değiştirme sürecidir (Özer, 2004). Göç süreci, sosyal ve kültürel riskleri de beraberinde getirmektedir. Çocuklar, bu risklerden etkilenen gruplar arasında bulunmaktadır (Ereş, 2014). Mülteci

çocukların üzerinde etkili olan olası risklerden biri de erken evliliğdir (Gönül, 2020; Sarvan ve Efe, 2020; Aydın-Yılmaz, 2019; Dorman, 2014). Erken evlilikle beraber çocuk; sağlık, eğitim, mesleki ve kişisel gelişim haklarından mahrum kalabilmektedir (Boran ve ark. 2013; Şen ve Kavlak, 2011). Bu çalışmada da Türkiye'ye göç eden erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci kadınların, göç bağlamında erken evliliğe yönelik algılarını ve yaşantılarını anlamlandırmak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda erken evlilik gerçekleştirmiş 11 mülteci kadın ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin nitel analizi sonucunda dört ana tema belirlenmiş olup bu ana temalar; 1) Evlilik kararı, 2) Evlilik süreci, 3) Göç etmenin yaşama etkisi ve 4) Bir mucize olsaydı olarak belirtilmiştir.

Araştırmanın birinci ana teması "Evlilik Kararı" olarak ifade edilmiştir. Bu temadan "Ailelerin belirleyiciliği" ve "Kültürün etkisi" olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmıştır. Bu alt temalarda kadınların erken evlilik kararında ailelerinin belirleyiciliği ile babanın evlilik kararını vermede etkin rolü dikkat çekici sonuçlardır. Erken evlilik kararında ebeveynlerin etkin rolü Türk katılımcılar ile ülkemizde gerçekleştirilen çalışmalarda da belirtilmektedir (Orçan ve Kar, 2008; Yüksel - Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012; Yıldız ve Poyraz, 2020). Ayrıca katılımcıların evlendikleri kişilerin akrabaları olması, akrabalık ilişkileri çerçevesinde evlilik kararının değerlendirildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Ülkemizde yürütülen çalışmalarda da erken evlilik gerçekleştirilmiş kadınlar arasında akraba evliliğinin yaygınlığı dikkat çekicidir (Gezer-Tuğrul, 2018; Yüksel - Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012). Öte yandan görüşme yapılan mülteci kadınlar, erken evliliğın kültürel bir norm olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir: "*Biz böyle büyüdük. Her kız evlenmek, çocuk sahibi olmak üzerine hayal kurarak büyütülüyor.*" Erken evlilikte kültürel değişkenler dikkate alınmalıdır. Kültürel normlar ve geleneksel kabuller erken evliliğın sebeplerinden sayılmaktadır (Aktepe ve Atay, 2017).

Erken evlilik süreci temasına ait deneyimlerde "Ailelerin desteği" ve "Pişmanlık" olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar çocukluktan itibaren evliliğe teşvik edildiklerini, aileleri tarafından bilgilendirilip hazırlandıklarını ifade ederken akraba evliliği nedeniyle evlilik süresince ilişkilerinde bir yabancılaşma oluşmadığını da belirtmişlerdir. Akraba evliliği ile yabancılaşmanın oluşmamasındaki tanıdıklık etkisi dikkat çekicidir. Öte yandan erken evliliğın gerçekleşme sebepleri arasında tanıdık/akraba olmanın ikinci sırada yer aldığı belirtilmektedir. Bununla beraber kültürel bir norm olarak ortaya çıkan erken evlilikte yabancı/el ile evlenmenin de önüne geçildiği ifade edilmektedir (Yıldız ve Poyraz, 2020). Bu açıdan evlilik kararında ailelerin belirleyiciliği ve rolünün, çocuğu evlilik sürecine hazırlamada ve erken evliliğe teşvik etmede etkin role sahip olduğu söylenebilir. Bununla birlikte erken evlilik gerçekleştirmiş kadınlar arasında pişmanlık ve ileri yaşta evlenme isteği de bulgular içerisinde bulunmaktadır. Erken evlilik gerçekleştirmiş kadınlar arasında pişmanlık ve hayal kırıklığı yaşayan kadınlar bulunmaktadır (Duran, Gürsoy ve Kumcağız, 2022).

Göç etmenin yaşama etkisi teması incelendiğinde "Dil bilmemenin getirdiği zorluklar", "Değişim yok" ve "Geride kalanlara ilişkin özlem" olmak üzere üç alt tema ortaya çıkmaktadır. Savaş sebebiyle ülkelerinden göç eden katılımcılardan bazıları, göç ettikleri ülkenin dilini bilmemenin zorluğunu ifade etmişlerdir. Suriyeli kadınların uyum sürecinde karşılaşabilecekleri sorunlardan olan dil engelini (Aydın-Yılmaz, 2019; Kadan, 2020) katılımcıların okula giderek aşmaya çalıştığı görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların bazıları göçün yaşamlarına etkisi olmadığını ve Suriye'deki rutinlerine benzer rutinleri Türkiye'de de inşa ettiklerini ifade etmişlerdir.

Öte yandan bazı katılımcılar; ülkelerine, ailelerine, ülkelerindeki refah düzeylerine ilişkin özlem duyarken bir yandan da ev sahibi ülkede istenmemeye karşın tedirginlik yaşamaktadırlar. Ülkesinden göç eden mülteci ailelerin geride bıraktığı yüksek refah seviyesi yerine ev sahibi ülkede karşılaştığı ekonomik sıkıntıların da göç sürecindeki erken evlilik kararını etkileyen unsurlardan olduğu düşünülmektedir. Nitekim sosyoekonomik düzey ve ekonomik sebeplerin erken evlilik kararındaki etkisine dair bulgular literatürde ifade edilmektedir (Soylu ve Ayaz, 2013; Aktepe ve Atay, 2017).

Araştırmanın son ana teması “Bir Mucize Olsaydı” ile mülteci kadınların “Değişim isteği” ve “Evliliğe devam etme isteği” olmak üzere iki alt tema ortaya çıkmaktadır. Bazı katılımcılar, evlilik ile yaşam standartlarının iyileştiğini belirterek evliliğe devam etme isteğini ifade etmişlerdir. Öte yandan görüşme gerçekleştirilen on katılımcı erken evlilik ile yaşadıkları zorlu deneyimleri belirterek; bir mucize olsaydı evliliği daha ileri bir yaşta gerçekleştirmeyi isteyeceklerini ifade etmişlerdir. Daha ileri bir yaşta evlilik isteyen katılımcılar, çalışmak ve okula devam etmek istediklerini belirtmektedirler. Eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik yaşının arttığına ilişkin bulgular (Yüksel-Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012; Soylu ve Ayaz, 2013; TAYA, 2013; AFAD, 2014) erken evlilik ile eğitim hakları ellerinden alınan mülteci çocuklar açısından dikkat çekmektedir. Bütün bu açıklamalar ışığında, çalışma grubundaki mülteci kadınların göç sürecinde erken evliliğin beraberinde getirdiği kayıp ve zorlukları deneyimledikleri düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın bulgularının literatürdeki diğer araştırma bulguları tarafından desteklendiği söylenebilir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklardan ilki araştırmacılar ve katılımcılar arasındaki mevcut dil farklılığıdır. Bunun dışında araştırmanın amacı doğrultusunda çalışma grubu yalnızca erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci kadınlardan oluşmaktadır. Erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci erkeklerin deneyimlerinin bulguları farklılaştırabileceği göz önüne alınmalıdır. Bu nedenle göç sürecinde erken evliliğin cinsiyet rolleri ve deneyimleri açısından mevcut durumu ortaya koyabilmek için ulusal ve uluslararası düzeyde daha ayrıntılı çalışmalar yapılmasına gerek duyulmaktadır.

Bu çalışma, mülteci çocukların karşılaşabileceği önemli risklerden olan erken evliliği, mülteci kadınların erken evlilik deneyimleri üzerinden araştırmaktadır. Bu araştırmanın, erken evlilik kararını ve erken evlilik sürecini göç bağlamında incelemesi yönü ile alan yazına katkı sunacağı düşünülmektedir. Mülteci kadınların erken evlilik deneyimlerini, göç yaşantıları bağlamında araştıran çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın, mülteci çocuklar ve mülteci kadınlar ile yapılacak çalışmalarda faydalı olacağı düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, Türkiye’ye göç eden erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci kadınların evlilik ve göç yaşantılarına dair deneyimlerinden bir kesit almıştır. Bu çalışma sonucunda yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci kadınların evlilik kararı, evlilik süreci, göç etmenin yaşama etkisi, bir mucize olsaydı temaları ile tanımlanmıştır. Savaş sebebiyle ülkelerinden göç eden mülteci çocuklar için erken evliliğin kültürel bir norm olduğu görülmüştür. Kültürel bir norm olmasıyla beraber erken evliliğin, mülteci çocukların sağlık, eğitim ve kişisel gelişimleri üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir. Araştırmaya katılan mülteci kadınların öncelikle eğitim hayatlarının etkilendiği, eğitimlerinin yarıda kaldığı ifade

edilebilir. Eğitim haklarının ihlal edilmesinin yanı sıra göç bağlamında erken evliliğin getirdiği zorluk ve kayıpların (dil bilmeme, geride kalanlara özlem gibi) mülteci kadınlar arasında pişmanlık ve değişim isteğiyle ifade edildiği düşünülmektedir. Bu çalışmanın odak noktasında erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci kadınların deneyimlerinin yer alması kısıtlı bir alanda perspektif kazandırmaktadır. Bu nedenle erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci erkeklerin deneyimlerinin incelenmesi daha geniş bir perspektif geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Çalışma sonuçları bağlamında bazı öneriler sunulabilir. Mülteci çocuklar arasında hem kültürel hem de aile gelenekleri bakımından yaygın olan erken evliliğin önlenmesinde; mülteci çocukların eğitime ulaşılabilirliğinin yanı sıra eğitime teşvikinin de gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan mülteci çocuklar için eğitim fırsatlarının iyileştirilmesi adına gerekli hukuki düzenlemelerin yapılmasının gerekliliği görülmektedir. Hukuki düzenlemelerin yanı sıra mülteci çocukların kaliteli eğitim hizmetlerine ulaşabilmesi için eğitim ortamlarının kapsayıcılığı da önem arz etmektedir. Eğitim hizmetlerinin çokkültürlü sınıf ortamlarında sunulmasının yanı sıra mülteci çocuklar ile yapılacak grup çalışmalarının da çocuklar arasındaki önyargıların önüne geçebileceği ve kapsayıcı bir eğitim ortamı sunmada yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Evlilik kararında ailenin belirleyiciliği bulgusu bağlamında; ebeveynlere yönelik eğitimlerin verilmesinin öneminin yanı sıra erken evliliğin risklerinin tanıtımı ile farkındalık oluşturma gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte erken evlilik gerçekleştirmiş mülteci kadınlara yönelik bireysel/grupla psikolojik danışmanlık hizmetlerinin sunulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Göç etmiş mülteci kadınlar dil bilmemenin zorluğunu da yaşamaktadırlar. Bu açıdan, eğitim merkezleri aracılığıyla mülteci kadınlara Türkçe öğretiminin yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu önerilerin sağlanabilmesi için daha bütüncül ve daha geniş bir anlayış geliştirilmesine katkı sunacak araştırmaların yürütülmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- AFAD, (2014). *Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar*. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyelikadınlar_-2014_2_.pdf
- Aktepe, E., & Atay, İ. (2017). Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları. *Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 9(4), 410-420.
- Atasü-Topçuoğlu, R. (2014). Hayatı Değiştirmek İçin Yola Çıkanlar – Yola Çıkınca Değişen Hayatlar: Bir Müracaatçı Grubu Olarak Göçmen Çocuklar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 89-108.
- Ayaz, M., Ayaz, A., & Soylu, N. (2012). Çocuk ve Ergen Adli Olgularda Ruhsal Değerlendirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 15(1), 33-40.
- Aydın-Yılmaz, E.S. (2019). Suriyeli Mülteci Kadınlar: Göç Travması ve Entegrasyon. (Ed. A. Esen, & M. Duman). *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (37-54). Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı.
- Boran, P., Gökçay, G., Devcioglu, E., & Eren, T. (2013). Çocuk Gelinler. *Marmara Medical Journal*, 26, 58-62.
- Creswell, J.W. (2013). Fenomenolojik Araştırma (Ed. M. Bütün ve S.B. Demir). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (s.77-80). Siyasal Kitabevi.
- Çakırer, Y.Ç., Sirkeci, I. (2016). Editörden: Çocuklar ve Göç. *Göç Dergisi*, 3 (1): 1 – 4. <https://doi.org/10.33182/gd.v3i1.552>
- Çakmak, D. (2019). Erişim 01.06.2023, Türkiye'de Çocuk Gelinler. httpwww.umut.org.tr/Userfiles/Files/DocumentDocument_D%C4%B1ren%20cakmak.Doc.doc

- Çelik, M. & Karasu, F. (2022). Türk ve Suriyeli Kadınlarda Erken Evlilikler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 799-810. DOI: 10.33417/tsh.942915
- Dorman, S. (2014). Educational Needs Assessment for Urban Syrian Refugees in Turkey: YUVA Association Report. Istanbul: UNHCR.
- Duran, H., Gürsoy, İ. N. & Kumcağız, H. (2022). Evli Kadınlardan Göz Ardı Edinilen Çocuk Yaşta Evliliklere İlişkin Perspektifler: Nitel Bir Çalışma. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, (25), 31-48.
- Ereş, F. (2014). Türkiye’de Göçmen Eğitimi Sorunsalı ve Göçmen Eğitiminde Farklılığın Yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 017-030.
- Göç İdaresi Başkanlığı, (2023). *Geçici Koruma*. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı.
- Gezer Tuğrul, Y. (2018). Erken Yaşta Evlendirilen Kadınların Evlilik Süreçleri, Deneyimleri ve Sonraki Yaşamları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Sosyoloji Notları*, 2 (1), 2-38.
- Gönül, S. (2020). Zorunlu Göç ve Toplumsal Cinsiyet: Suriyeli Kadınların Evlilik Deneyimleri. *Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye’de Göç Araştırmaları* (Der. K. Biehl, D. Danış). Göç Araştırmaları Derneği ve SU Gender. 80-100.
- IOM. (2013). Göç Terimleri Sözlüğü. R. Perruchoud ve J., R. Cross (Ed.), *Uluslararası Göç Hukuku* içinde (s. 85), 2. Baskı, No: 31.
- Kadan, Ö.F. (2020). Suriye Ekseni Krizindeki Göçün, Türk Kamu Yönetimine Etkileri (Ed. M. Tamer). *Suriyeli Göçmenler İçin Büyük Bir Sorun: Dil Engeli* (s.169-182). Ekin Yayınevi.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *KAÜ-İİBF Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Mourtada, R., Schlecht, J., & DeJong, J. (2017). A Qualitative Study Exploring Child Marriage Practices Among Syrian Conflictaffected Populations In Lebanon. *Conflict and Health*, 11(1):27. doi: 10.1186/s13031-017-0131-z. eCollection 2017.
- Mülteciler Derneği, (2023). *Türkiye’deki Suriyeli Sayısı Mayıs 2023*. https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyelisayisi/?gad=1&gclid=EAIaIQobChMIucCfnNok_wIV7_93Ch3gpAO4EAAAYASAAgKvYfD_BwE (Erişim Tarihi:02.06.2023).
- Orçan, M., & Kar, M. (2008). Türkiye’de Erken Yaşta Yapılan Evlilikler ve Risk Algısı: Bismil Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 97-112.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişme*. Ekin Kitabevi.
- Sarvan, S., & Efe, E. (2020). Mülteci Çocuklar ve Sorunları. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 55-62.
- Sirkeci, İ., & Yüceşahin, M. M. (2014). Editörden: Türkiye’de Göç Çalışmaları. *Göç Dergisi*, 1(1), 1-10. <https://doi.org/10.33182/gd.v1i1.545>
- Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method, And Research*. Sage Publishing.
- Soylu, N., & Ayaz, M. (2013). Adli Değerlendirme İçin Yönlendirilen Küçük Yaşta Evlendirilmiş Kız Çocuklarının Sosyodemografik Özellikleri ve Ruhsal Değerlendirmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(2), 136 - 144.
- Şenol, D., & Dinç, A. (2017). Türkiye’nin Suriyeli Çocuk Gelinleri: Sosyolojik Bir Değerlendirme. *İçinde, Uluslararası Göç ve Çocuklar/ International Migration and Children*, 231-245.
- Şen, S., & Kavlak, O. (2011). Çocuk Gelinler: Erken Yaş Evlilikleri ve Adölesan Gebeliklere Yaklaşım. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 25 (25), 35-44.
- TAYA. (2013). T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*. TDV Matbaacılık.
- TÜİK. (2021). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-202145813#:~:text=Evlili%C4%9Fini%2018%20ya%C5%9F%C4%B1ndan%20%C3%Bnce%20yapan,oran%C4%B1%20%34%2C6%20oldu>.
- UNİCEF, (2016). Erişim 18.05.2023, <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1nb%C3%BCltenleri/%C3%A7ocuk-evliliklerineson#:~:text=ANKARA%2C%2011%20Ekim%202016%20>

[20%2D%20T%C3%BCm,mlyon\)%20evlendi%C4%9Finde%2015%20ya%C5%9F%C4%B1ndan%20k%C3%B%C3%A7%C3%BCkt%C3%BC.](https://www.unicef.org/turkiye/media/2291/file/TURmedia_Uprooted-ES-Turkish.pdf)

- UNICEF (2016). Erişim 15.10.2023, Köklerinden Koparılanlar Mülteci ve Göçmen Çocukların Maruz Kaldığı Giderek Büyüyen Kriz. https://www.unicef.org/turkiye/media/2291/file/TURmedia_Uprooted-ES-Turkish.pdf
- Yakıt-Ak, E., & Aslan, E. (2020). Suriyeli Göçmen Kadınların Erken Yaşta Evlilik Konusundaki Görüşleri: Kalitatif Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 11681174.
- Yıldırım, H. ve Şimşek, A. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı). Seçkin.
- Yıldız, D. & Poyraz, T. (2020). Sosyo-Demografik ve Sosyo-Kültürel Bağlamda Erken Evlilikler: Çocuk Gelinler Ve Çocuk Damatlar. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (32), 159-186. DOI: 10.20427/turkiyat.581208
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Ergöçmen, B. (2012). Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15(2), 128-161.

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Early Marriage Experiences of Refugee Women

In recent years, there has been an increase in globally migration movements also affected Turkey. There are about 2 million refugee children in Turkey (Presidency of Migration Management, 2023). One of the those groups affected by the possible risks and violations of the migration process is children (Ereş, 2014). The migration process enclose violations of rights and risks for children, one of which includes early marriage (Gönül, 2020; Sarvan & Efe, 2020; Aydın-Yılmaz, 2019; Dorman, 2014). It can be stated that early marriage experiences gain importance in the context of migration. The aim of this study is to analyze the experiences and perspectives of refugee women who have early marriages.

With this intention, semi-structured interviews were conducted with 11 refugee women who had undergone early marriage in this research. The data was analyzed through interpretive phenomenological analysis based on the interviews conducted with participants selected through criterion sampling and snowball sampling method. The data was compiled under four overarching categories: marriage decision, marriage process, the impact of emigration on life and the potential designation of a miraculous occurrence. The dominance of having families marriage decisions for refugee women who have entered into an early marriage and the fact that early marriage has become a cultural norm can be expressed as important findings. The role of parents in the decision of early marriage (Orçan & Kar, 2008; Yüksel - Kaptanoğlu & Ergöçmen, 2012; Yıldız & Poyraz, 2020) coupled with the cultural norm of early marriage, is considered one of the underlying reasons for such practice (Aktepe & Atay, 2017).

The participants express that they are encouraged by their families to enter into the early marriage process and are being prepared for it. They have also mentioned that due to relatives' marriage, they weren't become estrenged in their relationship throughout the marriage. On the other hand, among the reasons for the occurrence of early marriage, being familiar or related comes second (Yıldız & Poyraz, 2020). From this perspective, it can be said that the decisiveness of families in the marriage decision has an effective role in preparing their children for the marriage and encouraging early marriage. The findings included respondents' regrets about early marriage and a desire to marry at an older age. It is also expressed in the literature that there are women who have experienced regret and disappointment among those who have had early marriages (Duran, Gürsoy & Kumcağız, 2022).

The impact of migration on life is examined; some participants have expressed difficulties of not knowing the language. It has been observed that women from Syria who participate in the integration process attempt to overcome the language barrier (Aydın-Yılmaz, 2019; Kadan, 2020) by attending school. Some participants, on the other hand, feel anxious about their countries, their families, while also not feeling welcomed in the host country. It is believed that the economic difficulties faced by refugee families who have migrated from their own countries, instead of the high level of prosperity left behind, are also among the factors that influence the decision of early marriage during the migration process in the host country. In fact, findings on the influence of socio-economic status and economic reasons on the decision for early marriage have been expressed in the literature (Soylu & Ayaz, 2013; Aktepe & Atay, 2017).

Refugee women were found to have a “willingness to change” and “will to continue marriage” for early marriage. Some participants have expressed that their living standards have improved with marriage. On the other hand, ten interviewees who experienced early marriage have mentioned the difficult experiences they have encountered. They have stated that if there had been a miracle, they would prefer to get married at a more advanced age. The participants who prefer to get married at a later age have indicated their desire to work and continue their education. The findings indicating an increase in the age of marriage as education level (Yüksel-Kaptanoğlu & Ergöçmen, 2012; Soylu & Ayaz, 2013; TAYA, 2013; AFAD, 2014) rises draw attention to the issue of early marriage and deprived educational opportunities for refugee children. In the light of all these explanations, it is believed that the refugee women in the study group are experiencing the losses and difficulties of early marriage in the process of immigration. In this context, the findings of the study are supported by other research findings in the literature. In the context of the results of the study, it is believed that providing necessary legal regulations for the accessibility of education for refugee children and giving education to parents regarding their determinative role in the marriage decision-making process, as well as offering individual/group psychological counseling services for refugee women who have experienced early marriage, would be beneficial. It is also believed that conducting research that will contribute to the development of a more comprehensive and broader understanding in order to ensure the implementation of these recommendations would be useful.